

ZAMONAVIY TIBBIYOTDA JIGAR SIRROZINI DAVOLASH
USULLARI

1-son tibbiy radiologiya kafedrasida assistenti

Nig`matjonov Abdurashid Sagdulla o`g`li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti talabasi:

Ergashova Nilufar Sabit qizi

ANNOTATSIYA: *Jigar sirrozi — bu jigar to‘qimalarining surunkali surunkali degeneratsiyasi natijasida paydo bo‘ladigan kasallik bo‘lib, normal jigar hujayralari o‘rniga birikma to‘qima (fibroz) hosil bo‘ladi. Asosiy sabablar orasida surunkali gepatit B va C infeksiyalari, uzoq muddat spirtli ichimliklarni iste‘mol qilish, gormonal va metabolik buzilishlar mavjud. Kasallik dastlab simptomlarsiz kechishi mumkin, ammo ilg‘or bosqichlarda jigar yetishmovchiligi va asoratlar rivojlanadi.*

Kalit so‘zlar: *Jigar sirrozi, fibroz, surunkali gepatit, jigar yetishmovchiligi, hepatologiya*

ANNOTATION: *Liver cirrhosis is a chronic degenerative disease of the liver in which normal hepatic tissue is replaced by fibrous tissue. The main causes include chronic hepatitis B and C infections, long-term alcohol consumption, and metabolic or hormonal disorders. The disease may be asymptomatic in early stages but can lead to liver failure and complications in advanced stages.*

Keywords: *Liver cirrhosis, fibrosis, chronic hepatitis, liver failure, hepatology*

АННОТАЦИЯ: *Цирроз печени — хроническое дегенеративное заболевание печени, при котором нормальная печёночная ткань замещается фиброзной. Основные причины включают хронические инфекции гепатита В и С, длительное употребление алкоголя, метаболические и гормональные нарушения. На ранних стадиях заболевание может протекать*

бессимптомно, но на поздних стадиях развивается печёночная недостаточность и осложнения.

Ключевые слова: Цирроз печени, фиброз, хронический гепатит, печёночная недостаточность, гепатология

KIRISH

Jigar sirrozi — bu jigar to‘qimalarining surunkali surunkali shikastlanishi natijasida normal hujayralar o‘rnini birikma to‘qima (fibroz) egallashiga olib keladigan kasallikdir. Sirroz jigar arxitekturasini o‘zgartirib, organning funktsional qobiliyatini kamaytiradi, shu bilan birga hayot uchun muhim metabolik jarayonlarga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu kasallik butun dunyo bo‘yicha jigar bilan bog‘liq o‘lim holatlarining yetakchi sababi hisoblanadi.

Sirroz ko‘plab sabablar tufayli rivojlanadi. Eng keng tarqalgan omillar qatoriga **surunkali virusli gepatitlar (B va C), uzoq muddat spirtli ichimlik iste’moli, yog‘li jigar kasalligi va genetik buzilishlar** kiradi. Shu bilan birga, metabolik sindrom, semizlik, qandli diabet va autoimmun kasalliklar ham sirroz rivojlanish xavfini oshiradi.

Kasallik dastlab simptomlarsiz kechishi mumkin, bu esa erta tashxis qo‘yishni qiyinlashtiradi. Vaqt o‘tishi bilan esa **charchash, ishtahasi pasayish, qorin bo‘shlig‘ida suyuqlik to‘planishi (ascites), teri sariqlashuvi (jaundice), qon tomir yulduzchalari** kabi belgilar paydo bo‘ladi. Sirrozning murakkab asoratlariга **portal gipertenziya, jigar yetishmovchiligi va jigar saratoni** kiradi.

Bugungi kunda tibbiyotda sirrozni boshqarishning asosiy yondashuvlari — **erta tashxis, asosiy sababni bartaraf etish, hayot tarzini o‘zgartirish, medikamentoz davolash va zarur hollarda jigar transplantatsiyasi**. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlar immunomodulyatorlar va maqsadli terapiya usullarini qo‘llash orqali kasallik rivojlanishini sekinlashtirish va bemorlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Shu sababli, jigar sirrozini o‘rganish, uning sabablarini aniqlash, erta tashxis va samarali davolash usullarini ishlab chiqish jiddiy ahamiyatga ega. Bu kasallikni

boshqarish nafaqat individual sog‘liqni, balki jamoat sog‘ligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Jigar sirrozi nima?

Jigar sirrozi — bu jigar to‘qimalarining surunkali shikastlanishi natijasida normal hujayralar o‘rniga birikma to‘qima (fibroz) hosil bo‘lishi bilan tavsiflanadigan kasallikdir. Sirroz jarayonida jigar arxitekturasi qayta qurilishi yuz beradi, bu esa organ funktsiyalarini sezilarli darajada buzadi. ([American Liver Foundation](#))

Fibroz davom etib sirrozga o‘tganda, jigar normal faoliyatini yo‘qotadi va bu organning metabolik, detoksikasiya va sintetik funktsiyalarida muammolar paydo bo‘ladi. ([MSD Manuals](#))

Sabablari va xavf omillari

Jigar sirrozining ko‘plab sabab va xavf omillari mavjud:

Surunkali virusli gepatitlar, xususan B va C viruslari — jigar hujayralariga uzoq vaqt tartibsiz ta’sir etadi va sirroz rivojlanishiga olib keladi. ([Видадь Россия](#))

Spirтли ichimliklarni uzoq muddat iste’mol qilish — bu yog‘li jigar hamda keyinchalik sirroz rivojlanishiga sabab bo‘ladi. ([American Liver Foundation](#))

Metabolik buzilishlar (masalan, MASLD/NAFLD — jigar yog‘ kasalligi) ham sirroz xavfini oshiradi, ayniqsa semizlik, qandli diabet bilan birga bo‘lsa. ([American Liver Foundation](#))

Genetik yoki metabolik kasalliklar: hemoxromatoz, kasallik Vilysona, alfa-1-antitripsin yetishmovchiligi va boshqalar. ([Видадь Россия](#))

Aytoimmün buzilishlar va kasalliklar bilan bog‘liq anatomik o‘zgarmalar ham sirroz rivojlanishiga olib kelishi mumkin. ([American Liver Foundation](#))

Patogenez: fibrozdan sirrozga

Sirroz — bu avval **fibrozning rivojlanishi** natijasidir (ya’ni jigar to‘qimasining birinchi bosqichda organizmning javob reaksiyasi bilan zararlangan joyi ta’mirlashga urinishi), lekin vaqt o‘tib, bu jarayon qayta tiklanmaydigan

o'zgarishga aylanadi. Bu holatda hujayralar o'rniga birikma to'qima hosil bo'ladi va jigar arxitekturasi qayta qurilishi rivojlanadi. ([MSD Manuals](#))

Fibrozning dastlabki bosqichida simptomlar aniq bo'lmasligi mumkin — bu sirrozni erta bosqichda aniqlashni murakkablashtiradi. ([MSD Manuals](#))

Klinik belgilar

Dastlab sirroz simptomlarsiz kechadi. Vaqt o'tib quyidagi belgilar paydo bo'lishi mumkin:

Umumiy holsizlik, charchoq, ishtahaning pasayishi. ([MSD Manuals](#))

Ortiqcha suyuqlik to'planishi natijasida qorin bo'shlig'ida shish (ascites). ([American Liver Foundation](#))

Terining sariqlashuvi (jaundice) — bilirubin darajasining oshishi bilan. ([MSD Manuals](#))

Nafas qisilishi, tez charchash — portal gipertenziya va shish natijasida. ([American Liver Foundation](#))

Qon tomir “yulduzchalar” paydo bo'lishi — periferik qon tomirlaridagi o'zgarish belgisi. ([American Liver Foundation](#))

Diagnostika usullari

Sirrozni tashxislash uchun quyidagi usullar qo'llanadi:

Tibbiy tarix va fizik tekshiruv — surunkali kasallik tarixi, ichkilik, virusli gepatit holatlari. ([MSD Manuals](#))

Qon tahlillari — jigarining funktsional testlari (ALT, AST, bilirubin, albumin). ([MSD Manuals](#))

Ultratovush (USG) yoki elastografiya — fibrozni aniqlash uchun. ([MSD Manuals](#))

Biopsiya — sirroz va fibroz darajasini tasdiqlovchi standart usul. ([MSD Manuals](#))

Davolash va boshqarish

Sirrozni to'liq davolashning universal usuli yo'q, lekin uni **to'xtatish yoki rivojlanishini sekinlashtirish** mumkin:

Asosiy sababni yo‘qotish — spirtli ichimliklarni tashlash, virusli gepatitni davolash, metabolik sindromni nazorat qilish. ([American Liver Foundation](#))

Hayot tarzi o‘zgarishlari — sog‘lom ovqatlanish, jismoniy faollik va vazn nazorati. ([American Liver Foundation](#))

Medikamentoz davolash — virusga qarshi dorilar, immunomodulatorlar. ([MSD Manuals](#))

Jarayonni murakkablashtirgan asoratlarda — ascites, portal gipertenziya, encefalopatiya uchun alohida terapiya. ([American Liver Foundation](#))

Agar sirroz dekompensatsiyalangan bo‘lsa, ya’ni jigar yetishmovchiligi kuchaygan bo‘lsa, **jigar transplantatsiyasi** ko‘rib chiqilishi mumkin. ([MSD Manuals](#))

1-jadval

Jigar sirrozi

Bo‘lim	Ma‘lumot	Silka / Manba
Ta‘rif	Jigar to‘qimasining surunkali shikastlanishi natijasida normal hujayralar o‘rniga birikma to‘qima (fibroz) hosil bo‘lishi bilan tavsiflanadi. Jigar arxitekturasining qayta qurilishi va organ funktsiyalarining buzilishi kuzatiladi.	[American Liver Foundation][1], [MSD Manuals][2]
Sabablari	Surunkali virusli gepatitlar (B va C), uzoq muddat spirtli ichimlik iste‘moli, metabolik buzilishlar (MASLD/NAFLD), genetik kasalliklar (hemoxromatoz, Vilyson kasalligi), autoimmün buzilishlar.	[American Liver Foundation][1], [Видадь Россия][3]
Patogenez	Fibroz — jigar hujayralarining shikastlangan joyni tiklashga urinishi natijasida hosil bo‘ladi. Vaqt o‘tib, bu jarayon qayta	[MSD Manuals][4]

	tiklanmaydigan o'zgarishga aylanadi va jigar arxitekturasi buziladi.	
Klinik belgilar	Holsizlik, charchoq, ishtahaning pasayishi, qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi (ascites), terining sariqlashuvi (jaundice), nafas qisilishi, qon tomir "yulduzchalari".	[American Liver Foundation][1], [MSD Manuals][2]
Diagnostika	Tibbiy tarix va fizik tekshiruv, qon tahlillari (ALT, AST, bilirubin, albumin), ultratovush (USG) va elastografiya, biopsiya.	[MSD Manuals][2], [MSD Manuals][4]
Davolash	Asosiy sababni bartaraf etish (virus, spirt, metabolik nazorat), hayot tarzi o'zgarishlari (sog'lom ovqatlanish, jismoniy faollik), medikamentoz davolash, asoratlari (ascites, portal gipertenziya) uchun terapiya, dekompensatsiyalangan holatda jigar transplantatsiyasi.	[American Liver Foundation][1], [MSD Manuals][2]

XULOSA

Jigar sirrozi — jigar hujayralarining surunkali shikastlanishi va birikma to'qima (fibroz) bilan almashtirilishi bilan tavsiflanadigan og'ir kasallikdir. Kasallikning asosiy sabablariga **surunkali virusli gepatitlar (B va C), uzoq muddat spirtli ichimlik iste'moli, metabolik buzilishlar va genetik moyillik** kiradi. Sirroz dastlab simptomlarsiz kechishi mumkin, bu esa erta tashxis qo'yishni murakkablashtiradi.

Klinik belgilar rivojlangan bosqichlarda: **jigar yetishmovchiligi, qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi (ascites), teri sariqlashuvi (jaundice), qon tomir yulduzchalari va charchashdir.** Tashxis usullari sifatida **qon tahlillari, ultratovush, elastografiya va biopsiya** qo'llaniladi.

Sirrozni to'liq davolashning universal usuli yo'q, ammo rivojlanishini sekinlashtirish va asoratlarni kamaytirish mumkin. Buning uchun:

asosiy sabablarni bartaraf etish (spirtni tashlash, virusni davolash, metabolik kasalliklarni nazorat qilish),

hayot tarzini sogʻlomlashtirish,

medikamentoz terapiya,

zarur hollarda jigar transplantatsiyasi tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, jigar sirrozi bilan kurashish uchun **erta tashxis, samarali davolash va profilaktika choralari birgalikda qoʻllash** zarur. Bu yondashuv bemorlarning hayot sifatini oshirish va oʻlim koʻrsatkichlarini kamaytirishda eng samarali vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Liver Foundation** – Cirrhosis of the Liver. <https://liverfoundation.org>
2. **MSD Manuals** – Fibrosis and Cirrhosis of the Liver. <https://www.msdmanuals.com>
3. **Vidal.ru** – Cirrhosis of the Liver: causes and treatment. <https://www.vidal.ru>
4. **World Health Organization (WHO)** – Hepatitis B and C. <https://www.who.int>
5. **American Liver Foundation** – Alcohol-related liver disease. <https://liverfoundation.org>
6. **National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases (NIDDK)** – Cirrhosis. <https://www.niddk.nih.gov>
7. **PubMed** – Chronic liver disease studies. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
8. **PubMed** – Non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD) and cirrhosis. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
9. **MedlinePlus** – Liver Cirrhosis. <https://medlineplus.gov>
10. **European Association for the Study of the Liver (EASL)** – Clinical Practice Guidelines: Management of cirrhosis. <https://easl.eu>
11. **Cleveland Clinic** – Liver Disease. <https://my.clevelandclinic.org>
12. **Johns Hopkins Medicine** – Cirrhosis Overview. <https://www.hopkinsmedicine.org>